

Bediüzzaman ve Müdafaası

Bediuzzaman And His Defense

Nuri ÇAKIR

Doç. Dr.

(Bu makale ilk olarak Köprü Dergisinin Bahar 2000 tarihli 70. sayısında ("Bediüzzaman Özel Sayısı") yayınlanmış olup ardından Prof. Dr. Ahmet Akgündüz tarafından hazırlanıp Osmanlı Araştırmaları Vakfı'na 2015 yılında yayınlanan "Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursi ve İlmi Şahsiyeti" adlı eserin 6. cildinde 727 ve devamı sayfalarında sadece bazı başlıklar değiştirilerek hemen hemen aynen yer almıştır. Elinizdeki sayı ile ilgisi ve önemi sebebiyle bu makaleyi ilk yayınlandığı biçimiyle bu sayıya da aynen alıyoruz.)

Özet

Said Nursî son yüz yılda İslam dünyasında ve Türkiye'de fikir ve aksiyon alanına damgasını vurmuş en önemli şahsiyetlerden biridir. Nursî'nin ortaya koyduğu iman merkezli mücadelesi ve fikirleri dolayısıyla bilhassa Cumhuriyet'in ilk yıllarında devletle ve devletin yargı organı ile karşı karşıya kalmış ve eserleri ve kendisi hakkında bir çok dava açılmıştır. Risale-i Nur hareketinin kurucusu olarak Said Nursî'nin fikirlerini, davasını ve hizmetlerini savunma biçimi incelenmeye değer niteliktedir. Bu makalede, Said Nursî'nin müdafaa yöntemi çeşitli yönleriyle ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müdafaa, İman Hizmeti, Ceza Davaları, Nurculuk, TCK 163, TCK 526, Beraat

Abstract

Said Nursî is one of the most important figures who have left their mark on the field of thought and action in the Islamic world and Turkey in the last century. Due to Nursî's faith-based struggle and ideas, he faced the state and the state's judicial organs, especially in the first years of the Republic; Many lawsuits have been filed against his works and himself. As the founder of the Risale-i Nur movement, the way Said Nursî defended his ideas, cause and services is worth examining. In this article, Said Nursî's defense method is discussed in various aspects.

Key Words: Defense, Faith Service, Criminal Cases, Nur Movement, TCK 163, TCK 526, Acquittal

Giriş

Son yüz yılda İslam dünyasında ve Türkiye’de fikir ve aksiyon alanına damgasını vurmuş en önemli şahsiyetlerden biri ve belki de -kendi cephe-sinde- birinci kişi Said Nursî’dir.

Fikrî mücadele içindeki herkes gibi Said Nursî de devletle ve devletin yargı organı ile karşı karşıya kalmıştır. Bir ekol kurucusu ve önder olarak fikirlerini, davasını ve hizmetlerini savunma biçimi, günümüzde de davasını savunmak durumunda kalan herkesin ders alması gereken başarılarla doludur.

Bu nedenle Bediüzzaman’ın nasıl bir savunma yöntemi takip ettiği, üzerinde dikkatle durulması ve bağımsız araştırmalara konu yapılması gereken bir husustur.

Biz bu makalede, Said Nursî’nin müdafaa yöntemini çeşitli yönleriyle inceleyeceğiz.

Savunmanın Sebebi: Saldırı

Her savunma bir saldırının karşılığıdır ve saldırıyı (hücumu, isnadı, iddiayı) defetmek için başvuru olan yöntemin adıdır. Diğer deyişle savunma bir karşı-kavramdır.

O halde savunmanın sebebinin bulabilmek için önce savunmaya yol açan durumu ele alarak başlamak gerekir.

Said Nursî hukuk düzeni ile olan ilişkileri yönünden herhangi bir din adamından ya da herhangi bir düşünürden farklı bir konumda olmuştur. Saldırı ve buna karşı savunma ihtiyacı bu konumundan doğmaktadır.

Osmanlı Devleti döneminde ve Kurtuluş Savaşı yıllarındaki saldırıları, farklı yönleri ve özellikleri nedeniyle bir kenara bırakacak olursak, Cumhuriyet dönemindeki saldırı hareketleri ve isnatlar, Said Nursî’nin Eski Said dönemindekinden farklı bir alanda ve farklı metodlar takip ederek yürüttüğü bir faaliyet nedeniyle ortaya çıkmıştır.

İkinci Said dönemi de denilen bu dönemde, Said Nursî’nin ve cemaatinin temel kavramı “iman hizmeti”dir. Said Nursî Müslüman halkın imanının tehlikede olduğunu görmüş ve doğrudan Kur’an’dan ilham alarak bu tehlikeyi bertaraf edecek dersler vermiş, kitaplar (risaleler) yazmış ve talebeler yetiştirmiştir.

Cumhuriyet dönemi boyunca, laiklik karşıtı hareket olarak algılanan bu faaliyetler, devlete hakim olan zihniyetin dikkatinden kaçmamış, işine gelmemiş, Batılılaştırma ve dinsizleştirme çalışmalarına engel teşkil ettiği anlaşılmış ve bu nedenle saldırı başlatılmıştır.

Saldırının Biçimi

Said Nursî’nin, iman hizmeti olarak nitelendirilen irşad faaliyeti, siyasal içerik taşımamaktadır. Ancak devlet, benzer diğer faaliyetler gibi kendi siyasetine aykırı olan bu faaliyeti de engellemek ve sindirmek istemiş ve bu amaçla başlıca iki yöntemi bir arada kullanmıştır: Yasal takip (dava) yöntemi ve illegal (zorbaca) yöntemler.

*Bir ekol kurucusu
ve önder olarak
fikirlerini,
davasını ve
hizmetlerini
savunma biçimi,
günümüzde
de davasını
savunmak
durumunda kalan
herkesin ders
alması gereken
başarılarla
doludur.*

*İllegal saldırılarla
kastettiğimiz,
Said Nursî ve
talebelerine
karşı kanun
dışı yöntemler
kullanılmış
olmasıdır.*

İllegal saldırılarla kastettiğimiz, Said Nursî ve talebelerine karşı kanun dışı yöntemler kullanılmış olmasıdır. Örneğin sahte deliller oluşturmayı sağlayacak iftiralar, ölümünü sağlayacak zehirlemeler, normal gözaltı-tutuklama sınırını aşan ve işkenceye dönüşen gözaltı-tutukluluk halleri gibi.

Said Nursî, bu kanunsuz uygulamalara karşı aynı (illegal) yöntemle mukabele etmemiştir. Örneğin kendisinin ya da talebelerinin canına kasteden ya da legal tedbirlerle yetinmeyip haksız yere zulmeden kişileri, bir karşı hareketle tesbit ve imha etmeye ve dolayısıyla bunu sağlayacak illegal karşı oluşumlar (komiteler-cepheler) kurmaya teşebbüs dahi etmemiştir. Belirtilim ki bu tarz bir savunma, bir “meşru müdafaa hareketi” kılıfına rahatlıkla büründürülebilirdi. Oysa Said Nursî, asayişî muhafaza, müsbet hareket ve iman hizmetinin zarar görmemesi gerekçeleriyle, bu tarz bir “meşru” müdafaa biçimine yönelmemiş ve müsaade etmemiştir.

Bu tutum kimilerince bir zaafiyet ya da korkaklık olarak değerlendirilebilmektedir.

Ancak Said Nursî'nin bu tür saldırı hareketlerinin içinde olanlara (polis müdürü, savcı) karşı beddua etmeyip, sadece ıslahları için dua etmesi; karşı komitacılığı korkaklık ve hatta imkânsızlık ya da zayıflık nedeniyle değil, gerçekten uygun görmediği için benimsemediğini açıkça göstermektedir.

Bu konuda örnek ve delil olması nedeniyle aşağıdaki parçayı nakletmekte fayda görüyoruz.

“Benim şahsımı çürütmek fikriyle, bir kısım resmî memurlar, hiç kimse- nin inanmayacağı isnatlarda bulundular, pek acip iftiraları işaaya çalıştılar. Fakat kimseyi inandıramadılar.

“Sonra, pek âdi bahanelerle, zemherinin en şiddetli soğuk günlerinde beni tevkif ederek, büyük ve gayet soğuk ve iki gün sobasız bir koğuştaki, tecrid-i mutlak içinde hapsedtiler. Ben küçük odamda günde kaç defa soba yakar ve daima mangalımda ateş varken, zaafiyet ve hastalığımın zor dayanabilirdim. Şimdi, bu vaziyette, hem soğuktan bir sıtma, hem dehşetli bir sıkıntı ve hiddet içinde çırpınırken, bir inâyet-i İlahiye ile bir hakikat kalbimde inkişaf etti. Mânen, ‘sen hapse medrese-i Yusufiye namı vermişsin. Hem Denizli’de, sıkıntınızdan bin derece ziyade hem ferah, hem mânevî kâr, hem oradaki mahpusların Nurlardan istifadeleri, hem büyük dairelerde Nurların fîtuhatı gibi neticeler, size şekvâ yerinde binler şükrettirdi. Her bir saat hapsinizi ve sıkıntınızı on saat ibadet hükmüne getirdi, o fânî saatleri bâkileştirdi. İnşallah, bu üçüncü medrese-i Yusufiyedeki musibetzedelerin Nurlardan istifadeleri ve teselli bulmaları, senin bu soğuk ve ağır sıkıntını hararetlendirip sevinçlere çevirecek. Ve hiddet ettiğin adamlar, eğer aldanmışlarsa, bilmeyerek sana zulmediyorlar; onlar hiddete lâıyk değiller. Eğer bilerek ve garazla ve dalâlet hesabına seni incitiyorlar ve işkence yapıyorlarsa, onlar pek yakın bir zamanda ölümün idam-ı ebedîsiyle kabrin haps-i münferidine girip, daimî sıkıntılı azap çekecekler. Sen onların zulmü yüzünden hem sevap, hem fânî saatlerini bâkileştirmeyi, hem mânevî lezzetleri, hem vazife-i ilmiye ve diniyeyi ihlâsla yapmasını kazanıyorsun’ diye ruhuma ihtar edildi.

“Ben de bütün kuvvetimle ‘Elhamdülillâh’ dedim. İnsaniyet damarıyla o zalimlere acıdım, ‘Yâ Rabbi, onları ıslah eyle’ diye dua ettim. Bu yeni hadisede, ifademde Dahiliye Vekâletine yazdığım gibi, on vecihle kanunsuz olduğu ve kanun namına kanunsuzluk eden o zalimler, asıl suçlu onlar olması gibi, öyle bahaneleri aradılar, işitenleri güldürecek ve hakperestleri ağlattırarak iftiralari ve uydurmalarıyla ehl-i insafa gösterdiler ki, Risale-i Nur’a ve şakirtlerine ilişmeye, kanun ve hak cihetinde imkân bulamıyorlar, divaneliğe sapıyorlar.

“Ezcümle, bir ay biziecessüs eden memurlar bir şey bahane bulamadıklarından, bir pusula yazıp ki, ‘Said’in hizmetkârı bir dükkândan rakı almış, ona götürmüş.’ o pusulayı imza ettirmek için hiç kimseyi bulamayıp, sonra yabanî ve sarhoş bir adamı yakalamışlar, tehditkârâne: ‘Gel bunu imza et demişler. O da demiş: ‘Tövbeler tövbesi olsun, bu acip yalanı kim imza edebilir?’ Onları, pusulayı yırtmaya mecbur etmiş.”⁽¹⁾

İkinci saldırı türü olan legal saldırı (suçlama-ceza davası) yöntemine karşı da Said Nursî’nin savunma yöntemi yine yargısal ve legaldir. Yani mer’i hukukun içinde kalarak, yargı önünde suçsuzluğunu ispat etme yöntemini benimsemiş ve bunda büyük ölçüde muvaffak olmuştur.

Bazı İpuçları

1. Ceza davaları konusu, kanaatimizce Nur Talebelerinin yeterli teknik bilgiye sahip olmaksızın, en çok konuştukları konuların başında gelir.

Said Nursî hukukçu, hele ceza hukukçusu hiç değildir. Buna rağmen gerek savunmalarda ve gerekse diğer risalelerde kullandığı hukuki terimleri zamanın anlayışına göre doğru kullanmaktaydı. Oysa talebeleri bunları çoğu kez doğru anlamlandıramamışlar ya da yerinde kullanamamışlardır. Geliştirmeleri ya da sistematikleştirmeleri ise mümkün olamamıştır.

Said Nursî’nin ve talebelerinin muhteşem avukatları vardı. Abdurrahman Şeref Laç, Bekir Berk ve diğerleri kahramanca savunmalar yaptılar. Profesyonel ceza hukukçularının tecrübelerinden ve akademisyenlerin bilimsel desteğinden mahrumdular.⁽²⁾ Ancak, şahısları değil davayı ve idealeri, maddi ücret için değil manevi hizmet için savundular ve muvaffak oldular. Çünkü kamuoyu desteğine değil, dualara dayandılar. Tavizde pazarlık değil, hakta sebat ettiler.

Bugün gelinen noktada, risalelerde yer alan savunma metinlerinin ve hukuki bilgilerin bağımsız bir çalışma konusu yapılarak hukuki temele oturtulması, en azından geçmişin sağlıklı bir biçimde değerlendirilebilmesi için gereklidir.⁽³⁾

- 1 Bediüzzaman Said Nursî, Lem’alar, Yeni Asya Neşriyat, Germany 1994, s. 257-258.
- 2 Ancak çeşitli davalarda bilimsel mütalaalar ya da bilirkişi raporları vererek Said Nursî’yi ve cemaatini savunan Sulhi Dönmezer, Recai Galip Okandan, Selçuk Özçelik, Bekir Sadak, Öztekin Tosun, Uğur Alacakaptan ve özellikle halen de yazdığı çeşitli bilimsel makalelerde cesaretle Said Nursî’nin eserlerine atıf yapmayı sürdüren Servet Armağan gibi bilim adamlarını ve—şimdi çoğu yönden beğenilmese de—Cemal Kutay gibi yazarları bu vesileyle zikretmek gerekir. (Bkz. Hakkın Müdafaası, Sebahattin Aksakal, Yeni Asya Yay., İstanbul 1973, s. 91 vd.)
- 3 Bu tür bir çalışma için Yeni Asya Yayınları arasında neşredilmiş olan, Av. Bekir Berk’in, Nurculuk Davası, Hakkın Zaferi İçin, Zafer Bizimdir ve İthamları Reddediyorum isimli eserleri önemli bir başvuru kaynağıdır.

*Said Nursî’nin
ve talebelerinin
muhteşem
avukatları vardı.
Abdurrahman
Şeref Laç, Bekir
Berk ve diğerleri
kahramanca
savunmalar
yaptılar.*

1961
Anayasasından
önce, kuvvetler
ayrılığı prensibi
yürürlükte
değilken yani
henüz meclis
hükümeti
sisteminin
uygulandığı
yıllarda Said
Nursî'nin "Afyon
Hükümeti"nden
ne kastettiğini,
bu günkü
anlamla değil
ancak o günkü
anlamla bulmak
mümkündür.

2. Said Nursî'nin kullandığı kelimelerin ve deyimlerin zamanın şartlarına göre anlamlandırıldığı unutulmamalıdır. Örneğin "hükümet" kelimesi, bugün, bakanlar kurulunu yani devletin yürütme organını ifade etmektedir. Oysa 1961 Anayasasından önce, kuvvetler ayrılığı prensibi yürürlükte değilken yani henüz meclis hükümeti sisteminin uygulandığı yıllarda Said Nursî'nin "Afyon Hükümeti"nden ne kastettiğini, bu günkü anlamla değil ancak o günkü anlamla bulmak mümkündür.

3. Bilgi eksikliği bazen yanlış değerlendirmelere de yol açmaktadır. Hangi mahkemedeki hangi davada, kimin yargılanacağını bilmeden, sözelim sulh ceza mahkemesinde yürüyen bir davada alınan bir beraat kararına dayanarak "Nurculuk yargılandı ve beraat etti" demek bilgisizlikten kaynaklanan bir abartıdır.

Diğer bir örnek, bir yandan suçların ve cezaların şahsiliğinden bahsederken, diğer yandan, farklı kişiler hakkında farklı olaylar nedeniyle açılmış bulunan ceza davalarının kararlarının birbiri için bir kesin hüküm (kaziye-i muhkeme) oluşturduğunu, fakat bu durumun nazara alınmadığını iddia etmek aslında bir çelişkidir.⁽⁴⁾

Yine bir örnek; gerek Said Nursî ve gerekse avukatlarının müdafaalarda sık kullandıkları bir savunma aracı olarak "cemiyet" ve "cemaat"ın birbirinden farklı olduğu iddiası; sadece TCK. 163 açısından ve savunma mantığı içinde önemli olabilecek bir düşünce iken, genelleştirilmekte ve aslında etimolojik olarak aynı kökten gelen bu iki kelimenin genel olarak da farklı anlamlara geldiği gibi bir yaklaşım ortaya konulmaktadır.

O halde Said Nursî'nin müdafaa tarzı konusunda fikir yürütürken, bu özelliklere dikkat edilmelidir.

Legal Saldırıların (Ceza Davalarının) Temel Özellikleri

Said Nursî ve Nur Talebelerine karşı açılan davalarda ilk hareketi başlatan güç, çoğunlukla herhangi bir ceza davasını başlatan legal güçten farklı olmuştur. Şöyle ki;

Kural olarak savcı, suç işlendiğini ya bir şikayet-ihbar yazısı (yanlışlıkla dilekçe denir) üzerine ya da kendisine bağlı bir memura (polise-jandarmaya) intikal eden bir adli vakıya nedeniyle öğrenir. Bunun üzerine savcı kendiliğinden harekete geçer, ilk soruşturmayı yapar ve gerçekten suç işlendiği kanaatine varırsa, suçlu olduğuna kanaat getirdiği kişiyi (suçu değil) mahkemeye sevk eder ve yargılama başlar.

Dolayısıyla neyin suç olduğu ve kimin ya da kimlerin bu suç nedeniyle takip edilip yargılanması (yargılanma ızdırabına katlanması) gerektiği, öncelikle savcının takdirindedir.

Nurculuk konusunda da bazen bu yöntem işleştirmiştir. Ancak çoğunlukla uygulamada, hükümetler, bakanlar vasıtasıyla valilere, kaymakamlara, nahiye müdürlerine ve hatta polis-jandarma komutanlarına kendilerince suç

4 Ancak belirtelim ki birçok karar, hukuk tekniği anlamında kaziye-i muhkeme niteliğinde bulunmamakla birlikte, bu kavramın hukuki tavsifinin yeniden gözden geçirilmesini gerektirecek ölçüde tekrar tekrar dava açılmakla, haksız uygulamalara da yol açılmıştır.

gördükleri olaylarda suç takibi için kanunsuz ve yetkisiz emirler vermişler ve bunlar da sicil astlarını yönlendirerek, savcıya-hakime (adliye) rağmen takibat başlatabilmişlerdir.

Savcılar da çoğunlukla, kendilerine rağmen -kendileri istemeseler de- açılmış olan suç dosyalarını takipsizlikle sonuçlandırmaya cesaret edemişler ve böylece Nurculukla ilgili davalar, hükümet politikalarının sonucu olarak gereksiz yere artmıştır.

Bu davalarda son sözü söyleyen hakimler, genellikle adaletli davranmışlar ve beraat ve iade kararları vermişlerdir. Ancak, hakimlere ve mükerrer hükümlerine rağmen, yargı dışında başlatılan yargılama süreci bir baskı, zulüm ve yıldırma aracı olarak kullanılagelmiştir.

Ceza Davalarının Türleri

Said Nursî ve Nur Talebelerine karşı açılmış olan ceza davalarını, üç grupta inceleyebiliriz: TCK 163'e dayalı davalar, TCK 526'ya dayalı davalar ve diğerleri.

1. TCK'nun 163. maddesi

Bu hüküm 1991'de yürürlükten kaldırılncaya kadar uzun yıllar dindarların ve dine hizmet edenlerin üzerinde bir baskı aracı olarak kullanılmış ve şöhret olmuştur. Ancak bu maddeye dayanarak açılan dava adedi ve mahkûm olan kişilerin sayıları ile kıyaslandığında, şöhretinin pek de haklı olmadığı anlaşılacaktır.

TCK 163. madde, birinci ve dördüncü maddelerinde cürüm nevinden iki ayrı ağır cezalı suç ihdas etmişti. Birinci suç, "laikliğe aykırı olarak, devletin içtimai ve iktisadi veya hukuki temel nizamlarını, kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla cemiyet tesis, teşkil, tanzim veya sevk ve idare" etmek olup, bu suçu işleyen kimse iki yıldan yedi yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

İkinci suç, "laikliğe aykırı olarak devletin içtimai veya iktisadi veya siyasi veya hukuki temel nizamlarını kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya siyasi menfaat veya şahsi nüfuz temin ve tesis eylemek maksadıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek, her ne suretle olursa olsun propaganda yapmak veya telkinde bulunmak"tır. Bu suçu işleyen kimse, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Birinci suç olan, laikliğe aykırı olarak bir din devleti düzeni kurmak amacıyla cemiyet oluşturmak iddiası, Nurcular için ispatı zor bir iddia olmuştur. Zira Said Nursî ve Nur Talebeleri hükümete talip olmak için parti kurmamışlar, devleti ele geçirmek için organizasyon oluşturmamışlar, hatta devletin idare biçimiyle doğrudan ilgilenmemişler, sadece demokrasinin ve bunun sonucu olarak din ve vicdan hürriyetinin uygulanmasını ısrarla talep etmişler, bunu gerçekleştireceğini düşündükleri için de oylarıyla Demokrat Parti ve Adalet Partisini desteklemişlerdir.

İkinci suç olan laikliğe aykırı bir rejim için propaganda iddiası da Nurculuk için aynı gerekçeyle ispatı zor bir iddia olmuştur.

Nurculukla ilgili davalar, hükümet politikalarının sonucu olarak gereksiz yere artmıştır. Bu davalarda son sözü söyleyen hakimler, genellikle adaletli davranmışlar ve beraat ve iade kararları vermişlerdir.

Said Nursî'nin
yetiştirmeye
çalıştığı insan
tipinin çoğalması,
toplumun
dindarlaşması
ve bu da giderek
toplumsal
sistemin
(devletin)
dindarlaşması
sonucunu
doğurabilir.

Bu nedenle 163. maddeye dayalı olarak açılan davaların çoğu beraatle sonuçlanmıştır. Ancak bir kısım davalarda yalancı şahitler ve düzmece delillerin de yardımıyla Nurculuğun Cumhuriyet karşıtı bir hareket olduğu, padişahlığı geri getirmeye çalıştığı gibi saçma ve mantıksızca tesbitler(!) yapılarak, laikliğe aykırı cemiyet kurmak (üye olmak) ya da laikliğe aykırı propaganda yapmak suçunun işlendiği kanaatiyle mahkûmiyet kararları verilmiştir.

Ne yazık ki bugün kütüphanelerde mutena bir yer tutan birçok ceza özel hukuku kitabında ve TCK şerhinde 163. madde anlatılırken emsal karar olarak bu nadir mahkûmiyet kararları alınmakta, bu durum da Nurculukla ilgili beraat kararlarını gölgelemektedir.

Nurculuğun yargılandığı esaslı davalar, bu maddeye dayanarak açılmış davalardır. Zira bir cemaat olarak Nurcular ve dolayısıyla bu cemaatin temel fikri olan Nurculuk, bu davalarda tartışılmıştır. İsnat edilen ana suç, bir fikir etrafında ve bir amaç doğrultusunda bir araya gelmek olunca, bu “fikrin yasadışı ya da yasaya uygun olması!” da tartışmaya açılmış olacaktır.

Bu aşamada Nurculuk akımının suç olmadığı defalarca tesbit ve teyid edilmiştir. Beraatlerin ana gerekçesi şudur: Said Nursî ve talebeleri doğru-
dan ya da dolaylı bir biçimde devletin rejimini değiştirmeye yönelik bir hareketin içinde değildirler. Said Nursî'nin yetiştirmeye çalıştığı insan tipinin çoğalması, toplumun dindarlaşması ve bu da giderek toplumsal sistemin (devletin) dindarlaşması sonucunu doğurabilir. Bu gidiş jakoben ve militan laiklik anlayışına ve dinsizleştirme politikasına aykırı ise de bu dolaylı etkiyi gerekçe göstererek, salt dinî esaslı bir toplumsal gruba ceza vermek, Türk toplumunun “Elhamdülillah Müslümanım, yaşayamasam da” diyen çoğunluğunun dinî yapısına ve anlayışlarına ters düşer.

Zaten Said Nursî de temelde bu delile dayanmış, yani çoğunluğun—
tam dindar olmasa da buna gayret eden ya da en azından dindarlara gıpta eden türden—Müslüman olduğu bir toplumda, dindarların sayısını ve kalitesini artırmayı hedefleyen organize faaliyetlerin illegal cemiyet faaliyeti sayılamayacağını savunmuş ve başarılı olmuştur. (Said Nursî ve talebeleri hakkında açılan dört büyük davadan, sırasıyla; Eskişehir davası kısmi mahkûmiyetle, Denizli davası beraatle, Afyon davası genel af nedeniyle dosyanın takipten kaldırılmasıyla, İstanbul-Gençlik Rehberi davası ise beraatle sonuçlanmıştır.)

2. TCK'nun 526. maddesi:

Bu maddede “Selahiyettar mercilerin emirlerine riayetsizlik” başlığı altında, kabahat nevinden sulh cezalı bir suç ihdas edilmiştir. Buna göre “yetkili makamlar tarafından adli işlemler dolayısıyla ya da kamu güvenliği ve kamu düzeni veya genel sağlığın korunması düşüncesiyle kanun ve nizamla aykırı olmayarak verilen bir buyruğu dinlemeyen veya bu yolda alınmış bir önleme uymayan kimse, eylem ayrı bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve bin liradan üç bin liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılır.” denilmiştir.

Nurculuk hakkında açıldığı bilinen birçok dava, aslında sadece bu maddeye muhalefetten yürütülmüştür.

Savcıları 163 yerine 526'ya yönelten birinci unsur, 163'ün Nurculuğu ve Nurcuları mahkûm etmeye gerçekten yeterli olmamasıdır. İkinci unsur ise birçok olayda 163. maddeye muhalefetin varlığını göstermeye yetecek hiçbir delilin bulunamamış olmasıdır.

Kanaatimizce iyi niyetli savcılar, 163'ten bilerek uzak durmuşlar ve genellikle dosyayı takipsizlikle kapatmışlardır. Kötü niyetli olanlar ise ya yukarıdan gelen baskılar sonucu ya da kendi keyfi arzuları ile zulmen, hiç değilse yasak kitap bulundurmamak suçundan cezalandırılmalarını sağlamak için, Nurcular aleyhine bu davaları açmışlardır. Ancak Yargıtay'ın yerleşmiş içtihadı gereğince başka bir dava sonunda suç unsuru taşıdığına karar verilmiş olsa dahi, bu karar tek başına bir kitabı bulundurmanın suç sayılması sonucunu doğurmamaktadır. Bu nedenle bu türden davaların dahi büyük çoğunluğu beraat ve kitapların iadesi ile sonuçlanmıştır.

3. Diğer davalar

Yukarıdaki iki madde ile ilgili davalar dışında, Nur Talebeleri hakkında az da olsa, inkılap kanunlarına, basın ile ilgili kanunlara ve Atatürk'ü Koruma Kanununa muhalefetten çeşitli davalar açılmış ve bunlar işin niteliğine göre beraat ya da mahkûmiyetle sonuçlanmıştır. Ancak bu davalarda doğrudan Nurculuk fikrinin tartışıldığı söylenemez. Dolayısıyla mahkûmiyet kararlarının doğrudan Nurculuk ile ilgili bir etkisi yoktur.

Ayrıca, TCK'nun 146. maddesinde, idam cezası gerektiren ağır cezalı bir suç olarak düzenlenmiş olan, anayasal düzeni bozmak suçundan dolayı açılmış bir dava olup olmadığını bilemiyoruz.

Belirtelim ki, incelemelerimiz sırasında tesbit edebildiğimiz kadarıyla, Nurcular hakkında 1990 yılı öncesinde TCK 312'de düzenlenmiş olan "din, sınıf, mezhep farkı gözeterek halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme" suçuna dayanarak açılmış bir dava da yoktur. Ancak bu konudaki yeni içtihatlarla kendisini gösteren, bu maddeyi 163'ün ilgasından doğan boşluğu(!)⁽⁵⁾ doldurabilmek ümidiyle mülga 163 yerine ikame etme gayretleri, Nurcuların da zaman zaman bu suçtan dolayı yargılanacaklarını ve hazırlıklı olmaları gerektiğini göstermektedir⁽⁶⁾.

Said Nursî'nin Savunmada Kullandığı Yöntemler

1. Said Nursî her şeyden önce, ancak bir lidere yakışacak biçimde, kendisini değil davasını ve dava arkadaşlarını savunmuştur. Bu tarz, talebelerinin savunmalarına da aynen yansımıştır. Nur Talebeleri, Üstadları ile olan münasebeti ya da aralarındaki manevi bağı red ya da inkâr etmemişler, Nur Risalelerinin hikmetini veya faydasını her vesileyle zikretmişlerdir.

5 163. maddenin ilgasının bir boşluk doğurduğu doğrudur. Ancak Meclisin iradesiyle doğan bu boşluğu, Yüce iradeye rağmen, başka iradelerin de tesiriyle yargının doldurmaya çalışması, trajikomik bir uygulama olmuştur.

6 Bu yazı yazıldıktan sonra Ankara 1 No'lu DGM, Muhterem (merhum) Mehmet Kutlular'a 312/2-3. maddelerinden 2 yıl 1 gün hapis ve 352 bin lira ağır para cezası verdi.

Savcıları 163 yerine 526'ya yönelten birinci unsur, 163'ün Nurculuğu ve Nurcuları mahkûm etmeye gerçekten yeterli olmamasıdır. İkinci unsur ise birçok olayda 163. maddeye muhalefetin varlığını göstermeye yetecek hiçbir delilin bulunamamış olmasıdır.

Gerçekten Said Nursî, takiyyeye yabancı bir hizmet metodu ihdas etmiş ve bunu hem kendisi hem de talebeleri, mahkeme savunmalarında da sürdürmüştür.

Nurculuğun önemli dava adamlarından ve avukatlarından Bekir Berk'in, ilk vekaletini aldığı Nur Talebeleri olan Zübeyir Gündüzalp ve Ceylan Çalışkan'a "sizi hapisten kurtarmamı mı yoksa fikirlerinizi savunmamı mı istersiniz" diye sorduğu ve "fikirlerimizi hakkıyla savun, yeter" cevabı üzerine davayı kendi davası ve fikri olarak benimsediği ve bir Nur Talebesi haline geldiği, buna güzel bir örnektir.

Bu yönüyle savunmalar, Nurculuğu tanıtmaya yönelik bir propaganda vasıtasına dönüşmüştür. Hatta bunu gören kimi hakim-savcılar, yargılama usulü kurallarını ve savunmanın kutsallığı ilkesini hiçe sayarak, bazı haksız uygulamalarla, mahkemelerde Nurculuk hakkında bilgi verilmesini engellemeye çalışmışlardır.

2. Said Nursî ve Nurcular, ceza tehdidine önem vermemişler, davalarda beraat etmeyi, cezadan kurtulmak için değil, öncelikle kamuoyu nazarında beraat etmenin bir tür ön şartı olduğu için talep etmişlerdir.

Esasen hapisaneyeye medrese-i Yusufiye namını veren ve gerçekte de burayı bir irşad ve hizmet zemini olarak kabul eden yaklaşımın, başka türlü bir müdafaa yöntemini benimsemesi düşünülemezdi.

Nur hizmetinin temelde Nur Risalelerini okumaya ve okutmaya (neşretmeye) bağlı olduğu ve diğer bütün hizmet yöntemlerinin (araçlarının) bu asıdan kaynaklandığı nazara alındığında, cezaevlerinin, Nur derslerinin yapıldığı bir medrese haline gelmesinin, Nur hizmetinin devamı için gerekli ve yeterli olduğu anlaşılır.

Gerçekten, tarih boyunca hiçbir fikir hareketi, sadece hapis ve baskı ile engellenememiştir. Zira gönül ferman dinlemediği gibi, akıl da ferman dinlemez. Düşünceye zincir vurulamaz. Fikirler kilit altına alınamaz. Bir fikrin takipçileri topyekün imha edilmedikçe, hapiste de olsalar, bu fikirler mutlak bir vicdanda makes bulur. Bu, ya bir hücre arkadaşı veya bir gardiyan, bazen de bir hakim ya da savcı olur. Bunun bilincinde olan Nur Talebeleri de hapis ya da ceza tehdidine önem vermemişlerdir.

3. Savunmalarda asıl amaç beraat etmek değil, bilgilendirmek ve hatta bir tür propaganda yapmak olunca, "takiyye" yapmaya ihtiyaç duyulmaya-çağı da açıktır.

Gerçekten Said Nursî, takiyyeye yabancı bir hizmet metodu ihdas etmiş ve bunu hem kendisi hem de talebeleri, mahkeme savunmalarında da sürdürmüştür.

"Takiyye" basın yayın organlarında, kamuoyuna, olumsuz anlam içeren bir kavram imiş gibi gösterilmektedir. Oysa bu kelime kavram olarak "1. sakınma çekinme, 2. birinin mensup olduğu mezhebi gizlemesi" anlamına gelmektedir. Bu anlamda takiyyenin bir savunma yöntemi olarak dinen yasaklandığı söylenemez.⁽⁷⁾

Ancak Said Nursî bir hizmet metodu gereği olarak, dinen mübah olan bazı hareketleri talebelerine yasakladığı gibi kendisi de—hediyeyi kabul etmek, evlenmek⁽⁸⁾ gibi—bazı sünnetleri, yine hizmetinin bir gereği olarak terk etmiştir.

7 Bu paragraf Akgündüz tarafından yayınlanan metne alınmamıştır.

8 Bkz. Abdülkadir Badıllı, Mufassal Tarihçe-i Hayat, Timaş Yay., 3. Cilt, s. 1643.

Bu kapsamda, Said Nursî'nin dinen yasak olmamasına rağmen takiiyeden uzak durmasının, kanaatimizce en önemli sebebi, zaten "öküzün altında buzağı arayan" hasımlarına "ikiyüzlülük" ihtimalini çağrıştıracak bir koz vermemektir. Zira net bir görüntü hasmı korkutur, dostu ise gerçek bir dost yapar. Fikirlerin, mahkeme önünde takiiyeyle elde edilmiş bir beraatten çok, kamuoyu nezdinde ve toplum vicdanında berraklığa ihtiyacı vardır.⁽⁹⁾

4. Said Nursî'nin ve talebelerinin bazı davalarda, bir tür ajitasyon ya da zımnî tehdit içeren bazı ifadeler kullanmış olmasının sebebi nedir? Örneğin, "Eğer maddî müdafaadan Kur'an menetmeseydi, bu milletin can damarı hükmünde, umûmun teveccühünü kazanan ve her tarafta bulunan o şakirtler, Şeyh Said ve Menemen Hadiseleri gibi cüz'î ve neticesiz hadiselerle bulaşmazlar; Allah etmesin, eğer mecburiyet derecesinde onlara zulmedilse ve Risale-i Nur'a hücum edilse, elbette hükümeti iğfal eden zındıklar ve münafıklar bin derece pişman olacaklar."⁽¹⁰⁾

Bu sözler bir tür tehdit sayılabilir. Ancak onun bu sözlerine rağmen, böyle bir suç isnadı ile hakkında yeni davalar açılmamış olması da göstermektedir ki, bu sözlerin asıl amacı, mahkemeleri, beraat kararı vermeye zorlamak amacıyla tehdit etmek değildir.

Gerçekten aksi düşüncenin kabulü, hem Said Nursî'nin müsbet hareket ve asayiş muhafaza ilkeleriyle hem de mahkumiyetten korkmadığı ve savunmalarını beraat etmek hedefi (temeli) üzerine kurmadığı tezine aykırı olur. Nitekim kendisi de "Kur'an menetmeseydi..." diyerek bu gerçeği ifade etmektedir.

Bir başka örnek, Zübeyir Gündüzalp'in Afyon Mahkemesi müdafaalarından verilebilir.

"Bunun için, sizlerin Bediüzzaman ve Risale-i Nur şakirtlerine vereceğiniz beraat kararını bütün bir millet bekliyor. Eğer Said Nursî, talebelerine musibet zamanında sabır ve tahammül ve itidal telkin etmemiş olsaydı; Gönüllü Alay Kumandanı olarak Harbe iştirak ettiği zaman topladığı talebeleri gibi hürmetkâr olan binler Risale-i Nur şakirtleri, Afyon tepelerine kuracakları çadırlar içerisinde, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını bekleyeceklerdi."⁽¹¹⁾

Bu ifadede de bir tür şartlı tehdit var sayılabilir. Ancak "eğer Said Nursî, musibet zamanında talebelerine sabır, tahammül ve itidal telkin etmemiş olsaydı" denilerek ifade yumuşatılmakta ve müsbet bir yöne çevrilmektedir.

Bu tür ifadelerle, korkması gerekenlerin yüreklerine korku salındığı açıktır. Ancak bu korkutmanın tehdit niteliği taşımadığı ve suç sayılmadığı da bir gerçektir.

Said Nursî'nin Savunma Araçları

Said Nursî'nin savunmalarında birinci dereceden muhatapları, gayet tabiidir ki mahkeme heyetidir. Ancak Said Nursî, duruşma safahatının

Said Nursî'nin ve talebelerinin bazı davalarda, bir tür ajitasyon ya da zımnî tehdit içeren bazı ifadeler kullanmış olmasının sebebi nedir?

9 Bu paragraf da Akgündüz tarafından yayınlanan metne alınmamıştır.

10 Bediüzzaman Said Nursî, Tarihçe-i Hayat, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1998, s. 352, 482.

11 Bediüzzaman Said Nursî, Şualar, Yeni Asya Neşriyat, Germany 1994, s. 472.

*Said Nursî,
mahkemeleri
etki altına
almak amacıyla
sözlü savunma
yöntemini
her zaman ve
etkili biçimde
kullanmıştır.*

devletin ilgili birimleri tarafından yakından takip edildiğini bildiği için, savunmalarını—özellikle bu dolaylı muhataplarını da hedef alarak—eksik bilgilenmeyi giderecek ve yanlış anlamayı önleyecek bilgilerle desteklemiştir.

Said Nursî, mahkemeleri etki altına almak amacıyla sözlü savunma yöntemini her zaman ve etkili biçimde kullanmıştır. Bu esnada bazen sakin, bazen şiddetli ve hiddetli konuşmuş, hatta bazen duruşmaları bir gövde gösterisine dönüştürmüştür. Heyet içerisinde hakimler ile savcıyı ayrı değerlendirmiş, savcının iddia makamında bulunmasının ve karar oylamasında katkısının olmamasının da etkisi ile savcıya hitaplarında genellikle şiddetli ifadeler kullanmış, buna karşılık mahkeme heyetine ise heyetin gizli bir ifsat komitesi tarafından yanıtılmak, iğfal edilmek istendiğini, bu oyunlara alet olmamaları gerektiğini belirten türden konuşmalarla, ılımlı bir hitap biçimini tercih etmiştir.

Yazılı savunmalarında ise genellikle daha sakin bir üslup tercih ettiği söylenebilir. Zira yazılı savunmalar daha ziyade bilgilendirmeye yönelik olmuştur.

Said Nursî'nin bu tür davalarda, kamuoyu baskısının faydasını da dikkate alarak, mahkemeleri etki altına almak amacıyla basın organlarından istifade etmeye gayret ettiğini de biliyoruz.

Yine dolaylı bir etki aracı olarak kalabalık bir dinleyici grubu ile duruşmalara katılmak da gerek Said Nursî ve gerekse talebeleri ve avukatları -bilhassa Bekir Berk- tarafından sıklıkla kullanılmış olan bir yöntemdir.